

מצות סיפור יציאת מצרים ומשמעותה / אשר אכידן.

אחת מהמצוות העיקריות בליל ט"ו בניסן היא מצות סיפור יציאת מצרים. מצוה זו היא כולח סיפור הנסיים והנפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו בימים החם בזמן הזה. במשנה במסכת פאח (1) מובאים הדברים "שאיין להם שיעור". למעשה אפשר לצרף לרשימה זו גם את מצות סיפור יציאת מצרים בליל הפסח ש"כל המרבה לספר כיציאת מצרים הרי זה משוכח" (2).

מצוה זו היא דוקא בסיפור בפה, וכך מדגיש הרמב"ם: "מצות עשה של תורה לספר בנסיים ונפלאות שנעשו לאבותינו כמצרים בליל חמשה עשר בניסן שנאמר: 'זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים' כמו שנאמר: 'זכור את יום השבת'" (3), ונראה שכונת הרמב"ם היא להדגיש שזכירה זו צריכה להיות בדברים כמו ש"מצות עשה מן התורה אח יום השבת בדברים שנאמר: 'זכור את יום השבת לקדשו'" (4).

עיקר מצוה זו היא: "להודיע לבנים ואפילו לא שאלו, שנאמר: 'והגדת לבנך'" (5), אך אם "איין לו בן-אשחו שואלתו. איין לו אשה - שואלין זה את זה מה נשתנה הלילה הזה, ואפילו היו כולן חכמים. היה לברו - שואל לעצמו מה נשתנה הלילה הזה" (6). ובעצם במקרה זה - שהיה לברו - בולט החיוב לזכור דוקא בדברים שחרי אינו צריך להשמיע לאחרים ובכל זאת חובת עליו לומר בפיו את סיפור יציאת מצרים "כדי שיחפורר לבו בדבר, כי בדבור

---

(1) פ"א, מ"א. (2) הגדה של פסח. (3) רמב"ם-חמץ ומצה פ"ז, ה"א.

(4) רמב"ם-שבת פכ"ט, ה"א. (5) רמב"ם-חמץ ומצה פ"ז, ה"ב.

(6) רמב"ם שם ה"ג.

יחזור הלכ" (7), וכבר רמזו שנוטריקון של "פסח" הוא "פה-סח",
לומר שיש חיוב לחוציא הדברים בפיו דוקא.

המצוה כוללת כתוכה גם פירוש הדברים שמזכיר ועל כן מפרש
הרשב"ם: "כל שלא אמר שלשה דברים אלו (=פסח מצה ומרור) לא
יצא ידי חובתו" = שלא פירש טעמן" (8). דבר זה מחבטא גם בהלכה
ש"יאמר בלשון שמבינים הנשים והקטנים, או יפרש להם הענין. וכן
עשה ר"י מלונדרי (שאמר) כל ההגדה בלשון לעז כדי שיבינו הנשים
והקטנים" (9).

כאמור בראשית הדברים - מצוה זו נוהגת כל הלילה, וכך מובא
בסור: "ומנהג פשוט הוא שלא לשתות יין (=לאחר ההגדה), ופירש
ה"ר יונה טעם למנהג - לפי שחייב אדם לעסוק כל הלילה בהלכות
הפסח וביציאת מצרים ולספר בניסים ונפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו
עד שתחטפנו שינה, ואם ישחה ישחכר, והכי איתא בתוספתא: 'חייב
אדם לעסוק בהלכות פסח וביציאת מצרים כל הלילה' וזהו ששנינו:
'מעשה בר"א ורבי יהושע (וכו') שהיו מספרים ביציאת מצרים כל
הלילה' וכו'" (10).

תורתנו מלאה במצוות שהן זכר ליציאת מצרים או זכרון למעשה
בראשית. הגויים הם: "שכחי אלקים" (11), ואלו אנו עם "ממלכת
כהנים וגוי קדוש" (12) מצוים לזכור: "זכור את היום הזה אשר
יצאתם ממצרים" (13); "זכור את יום השבת לקדשו" (14); "זכור
תזכור את אשר עשה ד' אלקיך לפרעה ולכל מצרים" (15); "זכור את

---

(7) "חינוך" מצוה כ"א. (8) פסחים קט"ז. (9) הרמ"א על שו"ע
תע"ג, ו' - בשם הכל בו ומחרי"ל. (10) סוף סימן תפ"א. (11) תהילים
ט', יח. (12) שמות י"ט, ו'. (13) שמות י"ג, ג. (14) שמות כ', ח.
(15) דברים ז', יח.

אשר עשה ד' אלקיך למרים" (16); "זכור את אשר עשה לך עמלק" (17) וכו', ויש צורך להדגיש שאין זה זכרון טכני גרידא. כוחב הרב זצ"ל: "ועל כן נדע שסיפור יציאת מצרים וקיום המצוות התלויות בה הם סגולות לכח האמונה והדעת האמיתית להתגבר בנו, ואם כן הם המכינים את הגאולה העתידה, וזכרון העבר הוא מצד שנקבל עלינו עול מלכותו יחברך כראוי לעבוד להאדון ברוך הוא שפרה אותנו מביה עבדים. על כן ההזכרה היא בכל יום לקבל עלינו עול מלכותו, וסמכוהו לקבלת עול מלכות שמים שבקריאת שמע... אבל הסיפור, גם שאין בידינו כלל כפי יכלתנו למלא כל המעשים והעבודה כפי היוצא לנו מצד הרחבת הסיפור, למה הוקבע בחובת? אלא להכין על העתיד, שאז נהיה מושלמים באמת ויחיה בידינו לעבוד כפי ההכנה של הזמן הזה, אך אין בכח נפש האדם לקבל הפעולה הגדולה הזו של גילוי אור העליון כי אם בליל שימורים, בשעה שיושב כבן חורין ועוסק בעבודתו יחברך, ועל כן נאמר כזוהר שהגאולה מתעוררת על ידי הסיפור...". (18).

ויחי רצון ש"ד' אלקיננו ואלקי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו" (19), אמן כן יחי רצון.

---

(16) דברים כ"ד, ט (17) דברים כ"ה, יז. (18) עולת ראה ח"ב, עמ' ר"ע - רע"א. (19) ברכת "גאל ישראל" שבהגדה של פסח.

מה טעם אין מברכים ברכה על המצוה של סיפור יציאת

מצרים?

ה"חתם סופר" אומר: החלכה קובעת שנכרי המתגייר - מברך על שבילת הגיור אחרי השבילה ולא לפני, שהרי לפני כן עודנו נכרי ואינו יכול לומר: "אשר קדשנו במצוותיו וצווננו". וכיון ש"בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" - הרי צריך כל אדם בישראל לראות את עצמו כאילו זה עתה נעשה יהודי. לפיכך נוהגים אנו כגר ואיננו מברכים ברכת "גאל ישראל" לפני סיפור יציאת מצרים אלא לאחריה, שכן ע"י סיפור יציאת מצרים נעשים אנו יהודים מחדש ומתקרבים מחדש לעבודת הכורא.

ה"שפת אמת" אומר: מצינו במפרשים - שלפיכך אין מברכים על מצוות שבין אדם להבירו, כגון: צדקה, גמ"ח, ביקור חולים וכד', משום שאלו הן מצוות שכליות - שהשכל האנושי מבין מעצמו שכך צריך לנהוג, ולכן א"א לומר על כך "אשר קדשנו במצוותיו וצווננו", שכן קדושת ישראל באה לידי ביטוייה הבולט ביותר רק במצוות כאלה, שאילמלא צווי ד' - לא היה יודע אדם לקיימן. דבר זה, שמן הראוי להודות ולהלל לד' ית' על גס יציאת מצרים, אף הוא כה פשוט וברור, עד ששכלו של כל אדם מבין זאת מעצמו. מפילא זו מצוה שכלית ואין צורך לברך עליה.

ה"בנינת יששכר" אומר: סיפור יציאת מצרים היא מצוה שאין לה קצבה, שנאמר: "למען חזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך" - הרי צריך אדם לספר ביציאת מצרים כל ימי חייו, כך שלעולם אין המצוה

נגמרת. על מצוח כגון זו - אין מברכים, כשם שאין מברכים על חפילה הואיל ואין שיעור לתפילה - "והלואי שיהפיל אדם כל היום".

זו כוונתו של בעל החגרות: "מצוח עלינו לספר ביציאת מצרים". ואם תאמרו: אם מצוח היא זו - למה אין מברכים עליה? הרי החירוק: "כל המרכה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח" - ואם כן, הרי זו מצוח שאינה נגמרת ואין מברכים עליה.

* * *

"כל המרכה לספר ביציאת מצרים - הרי זה משובח".

סיפור יציאת מצרים משביח את האדם, מדופק אותו ומעדנו. ככל שהוא מרבה לספר - כך הוא משתבח והולך...

(ס פ ר י ס).

* * *